Utbildningsutskottets betänkande

1978/79: 13

med anledning av propositionen 1978/79: 15 om statsbidrag till Handelshögskolan i Stockholm jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79: 15 har regeringen (utbildningsdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Wikström — föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelserna som följer av ett den 5 september 1978 träffat och till statsrådsprotokollet bifogat avtal om Handelshögskolan i Stockholm.

Handelshögskolan i Stockholm är en enskild högskola för ekonomutbildning. Verksamheten bekostas huvudsakligen genom enskilda bidrag, i första hand genom avkastning från donationsmedel som står under förvaltning av Handelshögskoleföreningen i Stockholm. Statsbidrag i form av anslag under driftbudgeten har utgått till högskolan alltsedan dess tillkomst år 1909.

Vad gäller de ekonomiska förpliktelserna för staten innebär det nya avtalet att statsbidrag skall utgå under femton år fr. o. m. den 1 juli 1979 med förlängning för varje gång med 15 år om inte uppsägning sker minst två år före avtalstidens utgång. Under denna tid skall ett indexreglerat statsbidrag utgå beräknat efter dels 6 300 000 kr. i löneläge januari—oktober 1979 och inklusive lönekostnadspålägg (f. n. 39 %), dels 454 000 kr. i prisläge juli 1978.

Det statliga bidraget täcker närmare 40 % av kostnaderna för verksamheten vid högskolan. Bidraget understiger enligt propositionen kostnaderna för motsvarande antal examinerade med ekonomisk grundutbildning vid de statliga högskoleenheterna. Härtill kommer den forskning och forskarutbildning som högskolan bedriver inom ramen för sin budget samt den riksomfattande biblioteksverksamhet som högskolan svarar för.

Motionerna

1978/79: 27 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79: 15 beslutar bemyndiga regeringen att förlänga nuvarande avtal om Handelshögskolan i Stockholm att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979 t. o. m. den 30 juni 1984,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning om Handelshögskolans i Stockholm framtida ställning,

1978/79: 28 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) vari med avslag på propositionen 1978/79: 15 yrkas

1. att riksdagen uttalar att nu gällande avtal mellan staten, Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolan i Stockholm bör sägas upp snarast och inget nytt avtal ingås,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att inordna Handelshögskolan i Stockholm i det statliga utbildningsväsendet och att därvid beaktas vad som i övrigt anförs i motionen.

Nuvarande avtal

Finansieringen av verksamheten vid Handelshögskolan i Stockholm regleras genom ett avtal av den 23 januari 1954 mellan staten, Stockholms [stad], Handelshögskoleföreningen i Stockholm samt Handelshögskolans i Stockholm direktion. I avtalet har vidtagits vissa ändringar senast den 28 mars 1974, godkända av Kungl. Maj:t den 20 december 1974 (jfr prop. 1974: 170, UbU 1974: 38, rskr 1974: 338).

Avtalet i dess nu gällande lydelse innebär i korthet följande. Vid Handelshögskolan skall årligen tas in 275 studerande i grundutbildningen. Elevavgifter skall inte utgå. Det årliga statliga bidraget till Handelshögskolan utgår fram till den 30 juni 1979 med 39 % av kostnaderna — inklusive löneckostnadspålägg — vid en i avtalet angiven personalstat. Stockholms kommun bidrar med ett årligt belopp av 260 000 kr. under förutsättning att en professur i företagsekonomi, som Stockholms stad tidigare bekostat, bibehålls. Vidare upplåter kommunen kostnadsfritt tomt för Handelshögskolans byggnad, vilket i kommunens stat tas upp med 28 700 kr. för år. Handelshögskoleföreningen tillskjuter återstående för verksamheten erforderliga medel.

Avtalet gäller fram till den 30 juni 1979.

Utskottet

För innevarande budgetår har under reservationsanslaget till Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken beräknats 4 196 000 kr. till Handelshögskolan i Stockholm, avseende dels preliminärt bidrag för budgetåret 1977/78 enligt avtal den 23 januari 1954, ändrat senast genom avtal den 28 mars 1974, mellan staten, Stockholms [stad], Handelshögskoleföreningen i Stockholm samt Handelshögskolans i Stockholm direktion, dels arvoden för av regeringen utsedda ledamöter och suppleant i högskolans styrelse samt revisor för föreningen och högskolan. Därutöver har anvisats 130 000 kr. för datorkostnader vid högskolan.

Stockholms kommunstyrelses beredning för Storstockholmsfrågor har sagt upp avtalet att upphöra den 30 juni 1979. Vid förhandlingar har företrädare för Stockholms kommun förklarat sig inte vara beredda att

för närvarande ta ställning till frågan om bidrag till Handelshögskolan. Företrädare för parterna har därför ansett det vara lämpligt att i stället för nuvarande avtal mellan fyra parter ett separat avtal träffas mellan staten, Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolan i Stockholm om högskolan och att företrädare för kommunen, föreningen och högskolan fortsätter förhandlingar om kommunens bidrag till högskolan. Dessa senare förhandlingar är för närvarande inte avslutade.

Den 5 september 1978 har företrädare för staten, Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolan i Stockholm träffat avtal om Handelshögskolan. Avtalet, som är fogat till detta betänkande som bilaga, gäller under förutsättning att regeringen godkänner avtalet sedan riksdagen fattat det beslut som behövs härför.

Avtalet, där Stockholms kommun sålunda inte är part, träder i kraft den 1 juli 1979 och gäller t. o. m. den 30 juni 1994. Om avtalet inte sägs upp av någon part minst två år före avtalstidens utgång, förlängs avtalet för varje gång med 15 år.

Jämfört med nuvarande avtal innebär det nya avtalet enligt propositionen i huvudsak följande.

Antalet ledamöter i högskolans direktion ökas från åtta till högst tolv genom att de anställda och de studerande får möjlighet att utse ledamöter. I anslutning härtill ändras bestämmelserna om majoritet vid fastställande av budget och inrättande av tjänst.

Avtalstiden ökas från tio till femton år med förlängning om uppsägning inte sker.

Statsbidraget, som enligt nu gällande avtal beräknas med utgångspunkt i en fastställd personalstat, indexregleras i det nya avtalet med utgångspunkt i 1979 års löner (januari—oktober) och 1978 års priser (juli).

I de nya bidragsbeloppen ingår även medel för datortid och vissa arvoden, vilka medel för närvarande anvisas utanför avtalet.

De i avtalet angivna beloppen innebär en ökning av statsbidraget med ca 2 milj. kr. i nuvarande penningvärde, av vilket belopp ungefär hälften har beräknats för högskolans riksomfattande biblioteksverksamhet.

För att regeringen skall kunna godkänna avtalet fordras att den får riksdagens bemyndigande att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av avtalet. I den förevarande propositionen 1978/79: 15 hemställs om sådant bemyndigande.

Med anledning av propositionen har väckts två motioner. I båda hemställs att riksdagen skall avslå propositionen. I motionen 1978/79: 27 framförs vidare förslag om en utredning om Handelshögskolans framtida ställning och om oförändrade avtalsvillkor t. o. m. den 30 juni 1984. Enligt motionen 1978/79: 28 bör det gamla avtalet sägas upp, inget nytt avtal ingås och Handelshögskolan i Stockholm inordnas i det statliga

utbildningsväsendet. Därvid skall innehållet i utbildningen ändras så att skolan i sin undervisning företräder lönearbetarnas intressen.

Med anledning av den sistnämnda motionen bör först slås fast att det nu gällande avtalet redan sagts upp av en av de avtalsslutande parterna och därför upphör att gälla med utgången av juni månad 1979. Då enligt motionärernas mening något nytt avtal inte bör träffas innebär deras yrkande 2 att Handelshögskolan skall inordnas i det statliga utbildningsväsendet den 1 juli 1979. Utskottet avstyrker motionen 1978/79: 28.

I motionen 1978/79: 27 erinras om att föredragande statsrådet i propositionen 1975: 9 om reformering av högskoleutbildningen (UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) anförde att frågan om det framtida förhållandet mellan staten och Handelshögskolan fick prövas i samband med att det gällande avtalet löpte ut med utgången av juni månad 1979. Enligt motionärernas mening är det otillfredsställande att i den nu föreliggande propositionen inte redovisats några överväganden om Handelshögskolans inlemmande i den statliga högskoleorganisationen. I propositionen har, säger motionärerna, inte anförts några skäl för fortsatt enskilt huvudmannaskap. I motionen framförs också erinringar mot de föreslagna nya avtalsvillkoren, bl. a. i vad gäller indexreglering av statsbidraget och direktionens sammansättning. Regeringen bör därför inte få det i propositionen begärda bemyndigandet utan endast ett bemyndigande som i avvaktan på resultatet av begärd utredning ger möjlighet till oförändrade avtalsvillkor under en femårsperiod.

Statsbidrag i form av anslag under driftbudgeten har utgått till Handelshögskolan i Stockholm alltsedan dess tillkomst år 1909. Föredragande statsrådet anför att högskolan väl hävdat sin ställning bland universitet och övriga högskolor i vad gäller kvalitet i såväl grundutbildning som forskning och forskarutbildning. Vidare framhåller statsrådet att utbildningen vid högskolan har reformerats och moderniserats för att motsvara de krav som näringslivet och samhället i övrigt ställer på en ekonom. Med hänsyn bl. a. härtill och till vad som anförts i fråga om statens kostnader för grundutbildningen vid högskolan saknas enligt utskottets mening anledning att göra någon utredning om Handelshögskolans i Stockholm framtida ställning. Utskottet avstyrker därför yrkandet 2 i motionen 1978/79: 27.

Vad gäller de ekonomiska förpliktelserna för staten innebär det nya avtalet att statsbidrag skall utgå under femton år fr. o. m. den 1 juli 1979 med förlängning för varje gång med 15 år om inte uppsägning sker minst två år före avtalstidens utgång. Enligt propositionen innebär de i avtalet angivna beloppen en ökning av statsbidraget med ca 2 milj. kr. i nuvarande penningvärde. Enligt utskottets bedömning har genom avtalet uppnåtts en godtagbar lösning av frågan om Handelshögskolans fortsatta statliga bidrag. Utskottet tillstyrker därför att regeringen får det

i propositionen begärda bemyndigandet. Yrkandet 1 i motionen 1978/79: 27 avstyrker alltså utskottet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande staten som part i avtal rörande Handelshögskolan i Stockholm avslår motionen 1978/79: 28 yrkandet 1,
2. att riksdagen beträffande inordnande den 1 juli 1979 av Handelshögskolan i Stockholm i det statliga utbildningsväsendet avslår motionen 1978/79: 28 yrkandet 2,
3. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79: 15 och med avslag på motionen 1978/79: 27 bemyndigar regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av det den 5 september 1978 träffade avtalet om Handelshögskolan i Stockholm.

Stockholm den 15 november 1978

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Torsten Karlsson (s), Jörgen Ullenhag (fp), Egon Jacobsson (s) och Ylva Annerstedt (fp).

Reservation

av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Roland Sundgren, Lennart Bladh, Torsten Karlsson och Egon Jacobsson (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Statsbidrag i" och på s. 5 slutar "alltså utskottet" bort ha följande lydelse:

I propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan framhöll föredragande statsrådet att det fanns skäl för ett enhetligt huvudmannaskap för högskoleutbildningen. Riksdagen delade denna uppfattning. Samtidigt redovisades i propositionen omständigheter som enligt statsrådets mening talade mot att frågan om ett enhetligt huvudmannaskap omgående utreddes. I enlighet med riksdagens beslut med anledning av nämnda proposition har en kommitté numera fått i uppdrag att utreda huvudmannaskapsfrågan. Denna kommittés

uppdrag är emellertid begränsat till frågan om kommunala och landstingskommunala utbildningar bör föras över till statligt huvudmannaskap. Med anledning härav och mot bakgrund av uttalandet i propositionen 1975: 9 om det framtida förhållandet mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm, vilket uttalande propositionen 1976/77: 59 ej korrigerat, anser utskottet att riksdagen med bifall till yrkandet 2 i motionen 1978/79: 27 som sin mening bör ge regeringen till känna att frågan om Handelshögskolans i Stockholm framtida ställning bör utredas.

Då det nu löpande avtalet sagts upp och därför upphör att gälla med utgången av juni månad 1979 måste ett nytt avtal ingås. Utskottet anser att utredningen om Handelshögskolan bör kunna avslutas inom sådan tid att den nya avtalstiden nu kan begränsas till fem år, dvs. avtalet bör gälla t. o. m. juni månad 1984. Enligt utskottets mening saknas anledning för staten att tillförsäkra högskolan en i förhållande till nu löpande avtal förbättrad statsbidragsgivning. Även i övrigt bör det nya avtalet i tillämpliga delar överensstämma med det nu löpande avtalet. Utskottet föreslår alltså med anledning av yrkandet 1 i motionen 1978/79: 27 att riksdagen med avseende på statsbidrag till Handelshögskolan i Stockholm bemyndigar regeringen att ikläda staten i förhållande till nuläget oförändrade ekonomiska förpliktelser för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1984.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. a) att riksdagen beträffande utredning om Handelshögskolans i Stockholm framtida ställning med bifall till motionen 1978/79: 27 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

   b) att riksdagen med avseende på statsbidrag till Handelshögskolan i Stockholm med avslag på propositionen 1978/79: 15 och med anledning av motionen 1978/79: 27 yrkandet 1 bemyndigar regeringen att ikläda staten i förhållande till nuläget oförändrade ekonomiska förpliktelser för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1984.

Bilaga

Avtal, upprättat mellan företrädare för staten, Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolan i Stockholm

I Handelshögskolan skall behålla sin ställning som enskild högskola. Dess ändamål skall vara de, som anges i § 1 av Handelshögskolans av Kungl. Maj:t den 27 maj 1909 fastställda grundstadgar. Utbildning och forskning skall upprätthållas på en nivå jämförlig med den vid de statliga högskoleenheterna.

II Handelshögskolan skall stå under ledning av en direktion, som skall bestå av högst 12 ledamöter.

Regeringen utser ordförande och ytterligare en ledamot.

Handelshögskoleföreningen utser fyra ledamöter.

Rektor vid Handelshögskolan är ledamot.

Stockholms kommun har rätt att utse en ledamot.

De anställda har rätt att utse tre ledamöter.

De studerande har rätt att utse en ledamot.

Handelshögskolans förvaltning och räkenskaper skall årligen granskas av högst tre revisorer. Regeringen och Handelshögskoleföreningen skall vardera utse en revisor och en suppleant för denne. Stockholms kommun har rätt att utse en revisor och en suppleant för denne.

III Handelshögskolan får inte ta ut termins-, inskrivnings-, examens- eller kompletteringsavgifter av de studerande.

IV Antalet studerandeplatser i första årskursen för ekonomutbildning vid Handelshögskolan skall tills vidare utgöra minst 275.

Antagningen av studerande till ekonomutbildning vid Handelshögskolan är samordnad med den centrala antagningen vid universitets- och högskolcämbetet av studerande till vissa utbildningslinjer.

V a) Staten ger bidrag till bestridande av kostnaderna för Handelshögskolans verksamhet. Bidraget för budgetår beräknas efter 6 300 000 kr. enligt löneläget januari—oktober 1979 och 454 000 kr. enligt prisläget juli 1978 på sätt nedan sägs.

Statsbidraget skall för budgetår utgå med belopp som motsvarar

dels angivna belopp om 6 300 000 kr. omräknat med hänsyn till den genomsnittliga löneutvecklingen inom det statliga löneområdet och förändringar av det inom det statliga området tillämpade lönekostnadspålägget (f. n. 39 %),

dels angivna belopp om 454 000 kr. omräknat med hänsyn till kostnadsförändringar enligt konsumentprisindex för juli ifrågakommande år.

Anm. Parterna är överens om att den genomsnittliga löneutvecklingen inom det statliga löneområdet skall beräknas med utgångspunkt i "Statistik över statsanställda m. fl." — eller den annan statistik över löneutvecklingen som kan komma att ersätta denna — med de justeringar som följer av tidpunkter för och i löneavtal. Vidare är parterna överens om att slutreglering av bidraget för varje budgetår kan dröja upp till två år och att preliminärt bidrag för budgetår skall utgå med beaktande av beräknad kostnadsutveckling för det aktuella budgetåret.

b) Handelshögskoleföreningen tillskjuter varje budgetår återstående för Handelshögskolans verksamhet erforderliga medel.

VI Budget för Handelshögskolan skall årligen fastställas av direktionen och avse tiden den 1 juli—30 juni. För fastställelse av budgeten eller ändring av redan fastställd budget fordras att beslut biträds av minst två av de av Handelshögskoleföreningen utsedda direktionsledamöterna, om beslutet innebär att den totala utgiftssumman för budgetåret kommer att överstiga utgiftssumman enligt budgeten för närmast föregående år. Samma regel gäller utan inskränkning för beslut om inrättande av pensionsberättigande eller annan stadigvarande tjänst vid högskolan.

VII Avtalet träder i kraft den 1 juli 1979 och gäller till och med den 30 juni 1994. Om avtalet inte sägs upp av någon part minst två år före avtalstidens utgång, förlängs avtalet för varje gång med 15 år.

Avtalet gäller dock endast under förutsättning att regeringen godkänner avtalet sedan riksdagen fattat det beslut som behövs härför.

Detta avtal har upprättats i tre likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den 5 september 1978

För staten

Bert Levin

För Handelshögskoleföreningen i Stockholm

L-E Thunholm

För Handelshögskolan i Stockholm

Torsten Löwbeer

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 780054